

Öğretmenlerde İş Güvenliği Okuryazarlığının İş Doyumuna Etkisi: İş Güvenliği Öz-Yeterliliğinin Katkısı

Birgül Tufan¹ Gül Çiçek Zengin Bintaş²

Atıf/Reference: Tufan, B. ve Zengin Bintaş, G. Ç. (2026). Öğretmenlerde İş Güvenliği Okuryazarlığının İş Doyumuna Etkisi: İş Güvenliği Öz-Yeterliliğinin Katkısı. *Yönetim ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 140-152.

Özet

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin iş sağlığı okuryazarlığı ve iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algılarının iş tatmini üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 2025-2026 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırma 388 öğretmenin katılımıyla yürütülmüştür. Veriler Kişisel Bilgi Formu, İş Sağlığı Okuryazarlığı Ölçeği, İş Sağlığı ve Güvenliği Öz-Yeterlik Ölçeği ve Minnesota İş Doyumu Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, Pearson korelasyon analizi, basit ve çoklu doğrusal regresyon analizleri ile PROCESS Macro Model 4 aracılık analizi kullanılmıştır. Araştırma bulguları öğretmenlerin iş tatmini, iş sağlığı okuryazarlığı ve iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algılarının yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre iş tatmini ile iş sağlığı okuryazarlığı arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı ilişki ($r=.515$, $p<.001$), iş tatmini ile iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısı arasında ise pozitif ve anlamlı ilişki ($r=.360$, $p<.001$) bulunmuştur. Ayrıca iş sağlığı okuryazarlığı ile iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısı arasında yüksek düzeyde pozitif ilişki belirlenmiştir ($r=.737$, $p<.001$). Regresyon analizleri iş sağlığı okuryazarlığının iş tatminini anlamlı ve pozitif yönde yordadığını ortaya koymuştur. İş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısı tek başına iş tatminini yordamasına rağmen, iş sağlığı okuryazarlığı ile birlikte modele dâhil edildiğinde anlamlı etkisini kaybetmiştir. Aracılık analizi sonuçları ise iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının iş sağlığı okuryazarlığı ile iş tatmini arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık rolü üstlenmediğini göstermiştir. Sonuç olarak öğretmenlerin iş tatminini açıklamada en güçlü değişkenin iş sağlığı okuryazarlığı olduğu belirlenmiştir. Bulgular, eğitim kurumlarında güvenlik kültürünün geliştirilmesi ve öğretmenlerin mesleki iyi oluşlarının desteklenmesinde iş sağlığı okuryazarlığının önemli bir role sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: İş sağlığı okuryazarlığı, iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterliliği, iş tatmini, öğretmenler, okul güvenliği, iş sağlığı ve güvenliği.

The Effect of Occupational Safety Literacy on Job Satisfaction Among Teachers: The Contribution of Occupational Safety Self-Efficacy

Abstract

The aim of this study is to examine the effect of teachers' occupational health literacy and their perceptions of occupational health and safety self-efficacy on job satisfaction. The study was conducted using a correlational survey model, one of the quantitative research methods. The study population consisted of teachers working in state educational institutions affiliated with the Ministry of National Education in the province of Diyarbakır during the 2025–2026 academic year. The study was carried out with the participation of 388 teachers. Data were

¹ Öğretmen; Diyarbakır Özel Duygu Rehabilitasyon Merkezi; <https://orcid.org/0009-0008-2693-6452>; brglrdgms@gmail.com;

² Dr. Öğretim Üyesi; Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi, <https://orcid.org/0000-0003-2525-8465>;

gul.zengin@kocaelisaglik.edu.tr;

* Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığındaki yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

collected using a Personal Information Form, the Occupational Health Literacy Scale, the Occupational Health and Safety Self-Efficacy Scale and the Minnesota Job Satisfaction Scale. Data analysis involved descriptive statistics, Pearson correlation analysis, simple and multiple linear regression analyses, and mediation analysis using the PROCESS Macro Model 4. The research findings indicated that teachers' levels of job satisfaction, occupational health literacy and perceived self-efficacy in occupational health and safety were high. According to the results of the correlation analysis, a moderate, positive and significant relationship was found between job satisfaction and occupational health literacy ($r = .515, p < .001$), whilst a positive and significant relationship was found between job satisfaction and perceived self-efficacy in occupational health and safety ($r = .360, p < .001$). Furthermore, a strong positive relationship was found between occupational health literacy and the perception of self-efficacy in occupational health and safety ($r = .737, p < .001$). Regression analyses revealed that occupational health literacy significantly and positively predicted job satisfaction. Although the perception of occupational health and safety self-efficacy predicted job satisfaction on its own, it lost its significant effect when included in the model alongside occupational health literacy. The results of the mediation analysis, however, showed that the perception of occupational health and safety self-efficacy did not play a significant mediating role in the relationship between occupational health literacy and job satisfaction. Consequently, it was determined that occupational health literacy is the strongest predictor of teachers' job satisfaction. The findings highlight that occupational health literacy plays a significant role in developing a safety culture within educational institutions and in supporting teachers' professional well-being.

Keywords: Occupational health literacy, occupational health and safety self-efficacy, job satisfaction, teachers, school safety, occupational health and safety.

1. Giriş

İş sağlığı ve güvenliği (İSG), çalışanların fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden korunmasını amaçlayan ve günümüzde tüm çalışma alanları için stratejik önem taşıyan bir yönetim anlayışı olarak değerlendirilmektedir. İş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesine odaklanan geleneksel yaklaşım zamanla yerini çalışan refahını, güvenlik kültürünü ve sürdürülebilir çalışma ortamlarını kapsayan daha bütüncül bir bakış açısına bırakmıştır. Bu dönüşüm, yalnızca sanayi ve üretim sektörlerinde değil, eğitim kurumlarında da güvenli çalışma ortamlarının oluşturulmasını önemli bir gereklilik hâline getirmiştir. Son yıllarda yapılan araştırmalar, çalışanların güvenli çalışma koşullarına ilişkin algılarının örgütsel bağlılık, motivasyon, performans ve iş doyumunu gibi birçok örgütsel sonuçla ilişkili olduğunu göstermektedir (Xiao ve Li, 2025; Ooi vd., 2021; Liu vd., 2023).

Eğitim kurumları çoğu zaman düşük riskli çalışma ortamları olarak değerlendirilse de öğretmenler çeşitli fiziksel, ergonomik ve psikososyal risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Uzun süre ayakta çalışma, yoğun iş yükü, zaman baskısı, öğrenci davranışları, veli beklentileri ve artan bürokratik sorumluluklar öğretmenlerin çalışma yaşamını etkileyen önemli risk kaynakları arasında yer almaktadır. Bunun yanında okul ortamlarında yaşanabilecek kazalar, afetler ve acil durumlar da güvenlik konusunun eğitim kurumları açısından önemini artırmaktadır. Araştırmalar, güvenli okul ikliminin yalnızca çalışanların korunmasına değil, aynı zamanda öğretmenlerin mesleki bağlılıklarının ve iş doyumlarının artırılmasına da katkı sağladığını ortaya koymaktadır (Zhang vd., 2023; Heng ve Chu, 2023; Chávez-Ventura, 2025).

Güvenli okul ortamlarının oluşturulmasında öğretmenler merkezi bir role sahiptir. Öğretmenler yalnızca güvenlik uygulamalarının hedef kitlesi değil, aynı zamanda güvenlik kültürünün oluşturulması ve sürdürülmesinde aktif sorumluluk üstlenen bireylerdir. Bu nedenle öğretmenlerin güvenlikle ilgili bilgi, beceri ve farkındalık düzeyleri eğitim kurumlarının güvenlik performansı açısından kritik öneme sahiptir. Bu noktada iş güvenliği okuryazarlığı kavramı öne çıkmaktadır. İş güvenliği okuryazarlığı, bireyin güvenlikle ilgili bilgilere ulaşabilmesi, bu bilgileri anlayabilmesi, değerlendirebilmesi ve günlük çalışma yaşamında kullanabilmesi olarak tanımlanmaktadır. Güvenlik okuryazarlığı yüksek bireylerin riskleri daha kolay tanıyabildikleri, güvenli davranışları daha fazla benimsedikleri ve iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına daha etkin katılım gösterdikleri belirtilmektedir (Thomas vd., 2018; Clissold vd., 2012).

İş güvenliği alanında önemli görülen bir diğer değişken ise öz-yeterlilik. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramına göre öz-yeterlilik, bireyin belirli bir davranışı başarıyla gerçekleştirebileceğine ilişkin inancını ifade etmektedir. İş güvenliği öz-yeterliliği ise çalışanların riskleri yönetebilme, güvenlik kurallarını uygulayabilme ve olası tehlikelerle başa çıkabilme konusundaki yeterlilik algılarını kapsamaktadır. Öz-yeterlilik düzeyi yüksek çalışanların güvenlik uygulamalarına daha fazla katıldıkları, güvenli davranışları sürdürmede daha başarılı oldukları ve riskli davranışlardan kaçındıkları bildirilmektedir (Humaira ve Mahmood, 2023; Lai, 2025). Öğretmenler açısından değerlendirildiğinde iş güvenliği öz-yeterliliği, okul güvenliğinin sağlanması ve güvenlik

kültürünün geliştirilmesinde önemli bir psikolojik kaynak olarak görülmektedir.

İş güvenliği okuryazarlığı ve iş güvenliği öz-yeterliliği ile ilişkili olduğu düşünülen önemli değişkenlerden biri de iş doyumudur. İş doyumunu, bireyin yaptığı işe ilişkin geliştirdiği olumlu duygu ve değerlendirmelerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Herzberg'in Çift Faktör Kuramı, güvenli çalışma koşullarını iş doyumunu etkileyen temel çevresel faktörler arasında değerlendirmektedir. Benzer biçimde öz-yeterlilik kuramı da bireyin yeterlilik algısının iş yaşamındaki tutum ve davranışlarını şekillendirdiğini ileri sürmektedir. Araştırmalar, öz-yeterliliği yüksek öğretmenlerin mesleki zorluklarla daha etkili başa çıktıklarını, daha yüksek motivasyon sergilediklerini ve işlerinden daha fazla doyum aldıklarını göstermektedir (Salanova vd., 2006; Khan vd., 2024; Ninković ve Knežević-Florić, 2018).

Literatürde iş güvenliği okuryazarlığı ile iş doyumunu arasında pozitif ilişkiler bulunduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Güvenlikle ilgili bilgi ve becerilerin artması, çalışanların riskleri kontrol edebildiklerine yönelik algılarını güçlendirmekte ve çalışma ortamlarını daha olumlu değerlendirmelerine katkı sağlamaktadır (Li, 2023; Makeleni vd., 2023). Benzer şekilde iş güvenliği öz-yeterliliğinin de iş doyumunu artıran önemli psikolojik kaynaklardan biri olduğu belirtilmektedir. Güvenlik konusunda kendini yeterli hisseden çalışanların daha düşük stres yaşadıkları, daha yüksek mesleki güven geliştirdikleri ve işlerinden daha fazla memnuniyet duydukları ifade edilmektedir (Yang vd., 2022; Han ve Wang, 2021).

Bununla birlikte iş güvenliği okuryazarlığı ile iş güvenliği öz-yeterliliği arasındaki ilişkinin de dikkate değer olduğu görülmektedir. Güvenlik konusunda daha fazla bilgi ve farkındalığa sahip bireylerin güvenlik uygulamalarını gerçekleştirme konusunda kendilerine daha fazla güvendikleri belirtilmektedir. Dolayısıyla iş güvenliği okuryazarlığının, iş güvenliği öz-yeterliliğini güçlendiren önemli bir öncül değişken olduğu düşünülmektedir. Ancak bu değişkenlerin birlikte ele alınarak iş doyumunu nasıl etkilediğini inceleyen çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Mevcut araştırmaların büyük bölümü değişkenleri ayrı ayrı incelemekte, özellikle öğretmen örneğinde bu ilişkileri bütüncül biçimde değerlendiren araştırmalara daha az rastlanmaktadır.

Ulusal ve uluslararası alanyazın incelendiğinde iş güvenliği okuryazarlığı, iş güvenliği öz-yeterliliği ve iş doyumunu arasındaki ilişkilerin öğretmen örneğinde yeterince araştırılmadığı görülmektedir. Özellikle güvenlik okuryazarlığı ve güvenlik öz-yeterliliğinin birlikte iş doyumunu açıklama gücünü ortaya koyan ampirik çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu durum, eğitim kurumlarında güvenlik kültürünün geliştirilmesine yönelik uygulamaların hangi mekanizmalar üzerinden etkili olduğunu anlamayı güçleştirmektedir.

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin iş güvenliği okuryazarlığı düzeyleri ile iş güvenliği öz-yeterlilik algılarının iş doyumları üzerindeki etkisini incelemektir. Ayrıca iş güvenliği okuryazarlığı ile iş güvenliği öz-yeterliliği arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve bu iki değişkenin iş doyumunu açıklama gücünün ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırmadan elde edilecek bulguların eğitim kurumlarında güvenlik kültürünün güçlendirilmesine, öğretmenlerin mesleki iyi oluşlarının desteklenmesine ve iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramına göre bilgi ve bilişsel yeterlikler bireyin öz-yeterlilik inançlarını güçlendirmekte, öz-yeterlilik inançları ise bireyin iş yaşamındaki tutumlarını etkilemektedir. Bu nedenle iş sağlığı okuryazarlığının iş tatmini üzerindeki etkisinin iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlilik algısı aracılığıyla gerçekleşebileceği varsayılmıştır.

2. Yöntem

Bu araştırma, öğretmenlerin iş güvenliği okuryazarlığı, iş güvenliği öz-yeterlilik algısı ve iş doyumunu arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlayan nicel bir çalışmadır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki birlikte değişim düzeyini ve yönünü belirlemeye yönelik araştırma modellerinden biridir (Karasar, 2023). Bu model kapsamında öğretmenlerin iş güvenliği okuryazarlığı düzeyleri ile iş güvenliği öz-yeterlilik algıları ve iş doyumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Araştırmada iş güvenliği okuryazarlığı ve iş güvenliği öz-yeterlilik algısı bağımsız değişkenler, iş doyumunu ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde Pearson korelasyon analizi, bağımsız değişkenlerin iş doyumunu yordama düzeylerinin belirlenmesinde ise basit ve çoklu doğrusal regresyon analizleri kullanılmıştır.

Nicel araştırmalar, olguların nesnel ölçümler aracılığıyla açıklanmasına ve değişkenler arasındaki ilişkilerin istatistiksel yöntemlerle ortaya konulmasına olanak sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmada da öğretmenlerin iş güvenliği okuryazarlığı ve iş güvenliği öz-yeterlilik algılarının iş doyumunu üzerindeki etkileri nicel veriler kullanılarak incelenmiş ve değişkenler arasındaki ilişkiler istatistiksel analizler yoluyla açıklanmaya

çalışılmıştır.

Araştırmmanın evrenini, 2025-2026 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi eğitim kurumlarında görev yapan 29.349 öğretmen oluşturmaktadır (Diyarbakır İl MEM, 2025). Araştırmada evrenin tamamına ulaşmanın güç olması nedeniyle örnekleme yöntemine başvurulmuştur.

Örnekleme büyüklüğünün belirlenmesinde Cochran (1977) tarafından önerilen sonlu evrenler için örnekleme hesaplama formülü kullanılmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda %95 güven düzeyi ve %5 hata payı esas alınarak minimum örnekleme büyüklüğü 379 öğretmen olarak belirlenmiştir. Olası veri kayıpları dikkate alınarak araştırmada en az 400 öğretmene ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmada basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde evrende yer alan her bireyin örnekleme seçilme olasılığı eşittir (Karasar, 2023).

Araştırmada veriler Kişisel Bilgi Formu, İş Sağlığı Okuryazarlığı Ölçeği, İş Sağlığı ve Güvenliği Öz-Yeterlik Ölçeği ve Minnesota İş Doyumu Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Formda cinsiyet, yaş, medeni durum ve mesleki hizmet süresine ilişkin sorular yer almaktadır. Elde edilen veriler araştırma grubunun tanımlanması ve demografik değişkenlere ilişkin analizlerde kullanılmıştır.

Öğretmenlerin iş sağlığı okuryazarlığı düzeylerini belirlemek amacıyla Suthakorn ve arkadaşları (2019) tarafından geliştirilen, Türkçe uyarlaması Uskun ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan İş Sağlığı Okuryazarlığı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek; İSG bilgilerine erişebilme, İSG bilgilerini anlama, İSG bilgilerinin değerlendirilmesi ile İSG bilgilerini kullanma ve iletme olmak üzere dört alt boyuttan ve 38 maddeden oluşmaktadır. Üçlü Likert tipinde düzenlenen ölçekten alınan yüksek puanlar iş sağlığı okuryazarlığı düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe formu için rapor edilen Cronbach Alfa katsayısı .93'tür (Uskun vd., 2022). Bu araştırmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı yeniden hesaplanmış ve Cronbach Alfa değeri .897 olarak bulunmuştur. Elde edilen sonuç, ölçeğin mevcut örnekleme yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlilik algılarını belirlemek amacıyla Taşdemir ve Gür (2021) tarafından geliştirilen İş Sağlığı ve Güvenliği Öz-Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek; genel bilgi düzeyi, bakım ve onarım, acil durum, düşme ve kayma, yangın, topraklama ve mevzuat olmak üzere yedi alt boyutta toplam 32 maddeden oluşmaktadır. Beşli Likert tipinde düzenlenen ölçekte yüksek puanlar bireylerin iş sağlığı ve güvenliği konularındaki öz-yeterlilik algılarının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin toplam Cronbach Alfa katsayısı .88 olarak rapor edilmiştir (Taşdemir ve Gür, 2021). Bu araştırmada gerçekleştirilen güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .968 olarak hesaplanmıştır. Bu değer ölçeğin mevcut örnekleme çok yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin iş doyumunu düzeylerini belirlemek amacıyla Weiss ve arkadaşları tarafından geliştirilen Minnesota İş Doyumu Ölçeğinin kısa formu kullanılmıştır. Ölçek 5 maddeden oluşmakta ve içsel doyum ile dışsal doyum boyutlarını kapsamaktadır. Beşli Likert tipinde puanlanan ölçekte yüksek puanlar iş doyumunun yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe formuna ilişkin çalışmalarda Cronbach Alfa katsayısının .80'in üzerinde olduğu belirtilmektedir (Baycan, 1985). Bu araştırmada ölçeğin güvenilirlik katsayısı .834 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuç, ölçeğin öğretmenlerin iş doyumunu düzeylerini belirlemede yeterli düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Araştırma verileri, Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan gerekli izinlerin alınmasının ardından Diyarbakır ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerden toplanmıştır. Veri toplama sürecinde katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve katılım gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Veriler, Kişisel Bilgi Formu, İş Sağlığı Okuryazarlığı Ölçeği, İş Sağlığı ve Güvenliği Öz-Yeterlik Ölçeği ve Minnesota İş Doyumu Ölçeğinden oluşan çevrimiçi anket formu aracılığıyla elde edilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçek ve alt boyutlara ilişkin normallik varsayımı çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenerek değerlendirilmiştir. Çarpıklık değerleri -1.014 ile .437 arasında, basıklık değerleri ise -.674 ile .606 arasında değişmektedir. Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.50 sınırları içerisinde olması verilerin normal dağılım gösterdiğinin kabul edilmesi için yeterlidir. Benzer şekilde George ve Mallery (2010), bu değerlerin ± 2.00 aralığında bulunmasının normallik varsayımının sağlandığını ifade etmektedir. Araştırmada yer alan tüm ölçek ve alt boyutların çarpıklık ve basıklık değerlerinin belirtilen sınırlar içerisinde olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiş ve analizlerde parametrik istatistiksel yöntemler kullanılmıştır.

Ayrıca, bu araştırma, Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve etik açıdan uygun bulunmuştur (Tarih: 21.04.2025, Karar No: 27/02, Etik Kurul No: 2025-151). Araştırma sürecinde gönüllülük, gizlilik, anonimlik ve bilimsel dürüstlük ilkelerine bağlı

kalmıştır.

3. Bulgular

Araştırmaya Diyarbakır ilinde görev yapan 388 öğretmen katılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Erkek	227	58,5
	Kadın	161	41,5
Yaş	20-30	114	29,4
	31-40	125	32,2
	41-50	92	23,7
	51 ve üzeri	57	14,7
Medeni Durum	Evli	195	50,3
	Bekâr	193	49,7
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	147	37,9
	6-10 yıl	79	20,4
	11-15 yıl	24	6,2
	16-20 yıl	70	18,0
	21 yıl ve üzeri	68	17,5
	Toplam	388	100,0

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların %58,5'i erkek (n = 227), %41,5'i kadınlardan (n = 161) oluşmaktadır. Yaş dağılımı incelendiğinde öğretmenlerin %32,2'sinin 31-40 yaş arasında, %29,4'ünün 20-30 yaş arasında, %23,7'sinin 41-50 yaş arasında ve %14,7'sinin 51 yaş ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %50,3'ü evli (n = 195), %49,7'si ise bekârdır (n = 193). Mesleki kıdem açısından öğretmenlerin %37,9'unun 1-5 yıl, %20,4'ünün 6-10 yıl, %18,0'inin 16-20 yıl, %17,5'inin 21 yıl ve üzeri, %6,2'sinin ise 11-15 yıl arasında deneyime sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçek / Alt Boyut	N	Min.	Max.	$\bar{X}$	SS
İş Tatmini Genel Ölçeği	388	3.00	5.00	3.89	0.52
İSG Bilgilerine Erişebilme Yeteneği	388	1.86	5.00	3.73	0.73
İSG Bilgilerini Anlama	388	3.40	5.00	4.28	0.38
İSG Bilgilerinin Değerlendirilmesi	388	2.00	5.00	4.01	0.71
İSG Bilgilerini Kullanma ve İletme	388	2.42	5.00	3.74	0.54
İş Sağlığı Okuryazarlığı Genel Ölçeği	388	3.29	5.00	3.98	0.43
Genel Bilgi Düzeyi	388	2.17	5.00	3.91	0.76
Bakım ve Onarım	388	1.33	5.00	3.67	0.93
Acil Durum	388	1.80	5.00	4.07	0.84
Düşme ve Kayma	388	2.17	5.00	4.18	0.76
Yangın	388	1.50	5.00	3.68	0.97
Topraklama	388	1.00	5.00	3.61	1.07
Mevzuat	388	1.33	5.00	3.87	1.05
İSG Öz-Yeterlik Algısı Genel Ölçeği	388	1.91	5.00	3.89	0.74

Not. M = Ortalama, SD = Standart Sapma.

Bulgular, öğretmenlerin iş tatmini (M = 3,89, SD = 0,52), iş sağlığı okuryazarlığı (M = 3,98, SD = 0,43) ve iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısı (M = 3,89, SD = 0,74) düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

İş sağlığı okuryazarlığı alt boyutları incelendiğinde en yüksek ortalamanın İSG bilgilerini anlama boyutunda (M = 4,28, SD = 0,38), en düşük ortalamanın ise İSG bilgilerine erişebilme boyutunda (M = 3,73, SD = 0,73) olduğu görülmektedir. İş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısında ise en yüksek ortalamalar düşme ve

kayma (M = 4,18, SD = 0,76) ile acil durum (M = 4,07, SD = 0,84) boyutlarında elde edilirken, en düşük ortalama topraklama boyutunda (M = 3,61, SD = 1,07) belirlenmiştir.

Araştırmanın temel değişkenleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	1	2	3
1. İş Tatmini	1		
2. İş Sağlığı Okuryazarlığı	.515**	1	
3. İSG Öz-Yeterlik Algısı	.360**	.737**	1

Not. $p < .01$.

Tablo 3 incelendiğinde iş tatmini ile iş sağlığı okuryazarlığı arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = .515$, $p < .01$). Bu bulgu, öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği konusundaki bilgi ve beceri düzeyleri arttıkça iş tatmini düzeylerinin de arttığını göstermektedir. İş tatmini ile iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısı arasında da pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .360$, $p < .01$). Buna göre iş sağlığı ve güvenliği konusunda kendini daha yeterli algılayan öğretmenlerin iş tatmini düzeyleri daha yüksektir.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri arasındaki ilişki incelendiğinde, iş sağlığı okuryazarlığı ile iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısı arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r = .737$, $p < .01$). Bu sonuç, iş sağlığı ve güvenliği alanındaki bilgi ve becerilerin artmasının öz-yeterlik algısını güçlendirdiğini göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde araştırmanın temel değişkenleri arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular, iş sağlığı okuryazarlığı ve iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının öğretmenlerin iş tatmini ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmada iş sağlığı okuryazarlığı ve iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının iş tatmini üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla basit ve çoklu doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. İş Tatmininin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişken	B	SH	β	t	p	R ²
Model 1	İş Sağlığı Okuryazarlığı	.619	.052	.515	11.807	<.001	.265
Model 2	İSG Öz-Yeterlik Algısı	.255	.034	.360	7.588	<.001	.130
Model 3	İş Sağlığı Okuryazarlığı	.657	.078	.547	8.458	<.001	.266
	İSG Öz-Yeterlik Algısı	-.030	.046	-.043	-.660	.509	

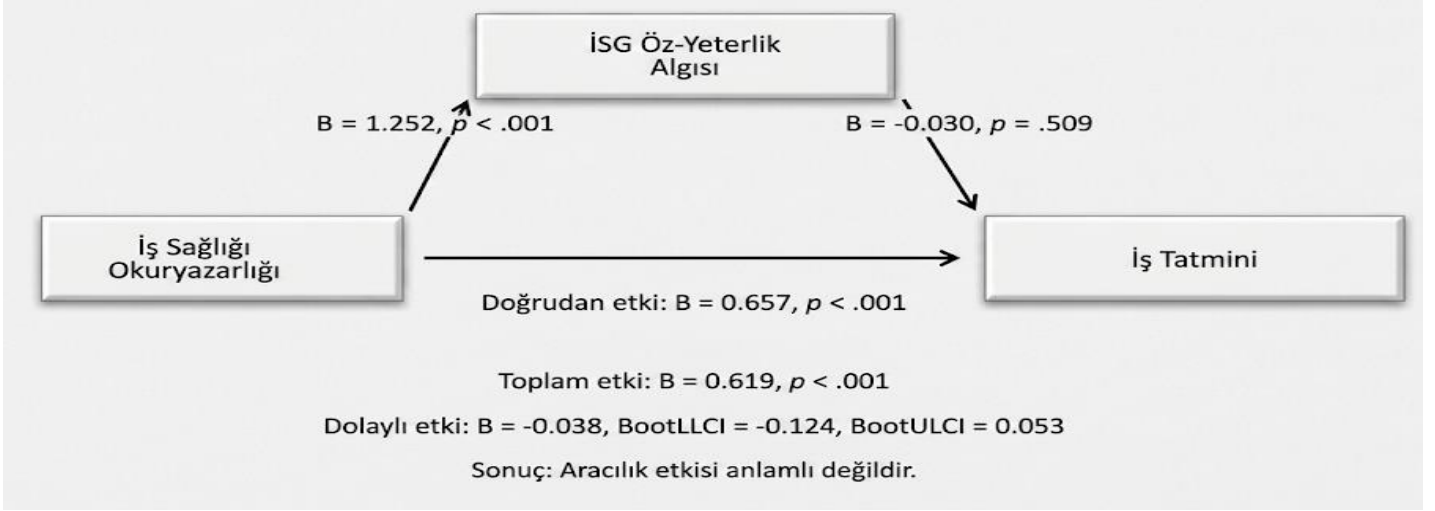
Not. Model 1: $F(1,386)=139.411$, $p<.001$. Model 2: $F(1,386)=57.582$, $p<.001$. Model 3: $F(2,385)=69.822$, $p<.001$.

Tablo 4 incelendiğinde iş sağlığı okuryazarlığının iş tatminini anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir ($\beta = .515$, $p < .001$). İş sağlığı okuryazarlığı tek başına iş tatminindeki varyansın %26,5'ini açıklamaktadır ($R^2 = .265$). İş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının da iş tatminini pozitif yönde yordadığı belirlenmiştir ($\beta = .360$, $p < .001$). Öz-yeterlik algısı iş tatminindeki varyansın %13,0'unu açıklamaktadır ($R^2 = .130$).

İki değişkenin birlikte modele dâhil edildiği çoklu regresyon analizinde modelin anlamlı olduğu görülmektedir ($F(2,385)=69.822$, $p<.001$). Ancak yalnızca iş sağlığı okuryazarlığının iş tatmini üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu belirlenmiştir ($\beta = .547$, $p < .001$). İş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının ise iş sağlığı okuryazarlığı kontrol edildiğinde anlamlı etkisinin bulunmadığı görülmüştür ($\beta = -.043$, $p = .509$).

Bu bulgular, öğretmenlerin iş tatminini açıklamada iş sağlığı okuryazarlığının iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısına göre daha güçlü bir değişken olduğunu göstermektedir. Ayrıca iş sağlığı okuryazarlığı ile öz-yeterlik algısı arasındaki yüksek ilişki ($r = .737$) dikkate alındığında, öz-yeterlik algısının iş tatmini üzerindeki etkisinin büyük ölçüde iş sağlığı okuryazarlığı ile ortaklaşa açıklanabildiği söylenebilir.

Araştırmada iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının, iş sağlığı okuryazarlığı ile iş tatmini arasındaki ilişkide aracılık rolünü incelemek amacıyla Hayes (2022) tarafından geliştirilen PROCESS Macro Model 4 kullanılmıştır. Analizlerde 5000 bootstrap örnekleme ve %95 güven aralığı esas alınmıştır. Elde edilen sonuçlar Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. İş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının iş sağlığı okuryazarlığı ile iş tatmini arasındaki ilişkideki aracılık modeline ilişkin standartlaştırılmamış yol katsayıları (Process Model 4)

Not. Şekilde gösterilen katsayılar standartlaştırılmamış regresyon katsayılarını (B) göstermektedir. Kesikli olmayan oklar doğrudan etkileri temsil etmektedir. Bootstrap analizi sonucunda dolaylı etkinin %95 güven aralığının sıfırı içerdiği belirlenmiştir (BootLLCI = -0.124, BootULCI = 0.053). Bu nedenle iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının iş sağlığı okuryazarlığı ile iş tatmini arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık rolü bulunmamıştır.

Şekil 1 incelendiğinde iş sağlığı okuryazarlığının iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısını pozitif ve anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir ($B = 1.252, p < .001$). Buna karşın iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının iş tatmini üzerindeki etkisi anlamlı bulunmamıştır ($B = -0.030, p = .509$). İş sağlığı okuryazarlığının iş tatmini üzerindeki doğrudan etkisinin ise pozitif ve anlamlı olduğu belirlenmiştir ($B = 0.657, p < .001$).

Bootstrap yöntemiyle hesaplanan dolaylı etkiye ilişkin güven aralığının sıfırı içerdiği görülmüştür (BootLLCI = -0.124, BootULCI = 0.053). Bu sonuç, iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının iş sağlığı okuryazarlığı ile iş tatmini arasındaki ilişkide aracı değişken olarak işlev görmediğini göstermektedir. Dolayısıyla iş sağlığı okuryazarlığının iş tatmini üzerindeki etkisi doğrudan gerçekleşmekte olup, bu ilişkide iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının anlamlı bir dolaylı etkisine ilişkin kanıt elde edilememiştir. Bulgular, öğretmenlerin iş tatmini üzerinde belirleyici olan temel değişkenin iş sağlığı okuryazarlığı olduğunu ortaya koymaktadır.

4. Tartışma

Bu araştırmada öğretmenlerin iş sağlığı okuryazarlığı, iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısı ile iş tatmini arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı ve Herzberg'in İki Faktör Kuramı temelinde değerlendirilen bulgular, öğretmenlerin iş tatminini açıklamada iş sağlığı okuryazarlığının öz-yeterlik algısından daha güçlü bir değişken olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın en dikkat çekici bulgusu, iş sağlığı okuryazarlığının iş tatmininin anlamlı ve güçlü bir yordayıcısı olmasıdır. İş sağlığı okuryazarlığı, iş tatminindeki varyansın %26,5'ini açıklamış ve öğretmenlerin işlerinden duydukları memnuniyet üzerinde doğrudan etkili olmuştur. Bu sonuç, sağlık ve güvenlikle ilgili bilgiye erişebilme, bilgiyi anlayabilme, değerlendirebilme ve uygulayabilme becerilerinin çalışanların iş ortamını daha güvenli ve öngörülebilir algılamalarına katkı sağladığını göstermektedir. İş sağlığı okuryazarlığının iş tatminindeki varyansın %26,5'ini açıklaması, bu değişkenin öğretmenlerin iş doyumunu etkileyen önemli belirleyicilerden biri olduğunu göstermektedir. Literatürde işyeri sağlık okuryazarlığının çalışanların güvenlik algısını, örgütsel bağlılığını ve iş doyumunu artırdığına yönelik bulgular bulunmaktadır (Ehmann vd., 2021; Obasi ve Benson, 2025; Redín ve Erro-Garcés, 2020).

Araştırmada iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının da iş tatminini anlamlı biçimde yordadığı belirlenmiştir. Ancak çoklu regresyon analizinde iş sağlığı okuryazarlığı modele eklendiğinde öz-yeterlik algısının anlamlılığını kaybetmesi dikkat çekici bir bulgudur. Bu durum, öz-yeterlik algısının iş tatminine katkısının büyük ölçüde iş sağlığı okuryazarlığı ile paylaşılan ortak varyanstan kaynaklandığını düşündürmektedir. Benzer sonuçlar, bilgi temelli yeterliklerin ve öz-yeterlik algılarının birlikte incelendiği bazı

çalışmalarda da rapor edilmiştir (Lagoe vd., 2021; Maftai vd., 2023). Öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları, aynı zamanda kendilerini bu alanda daha yetkin hissetmelerine neden olmakta; böylece öz-yeterlik algısının bağımsız katkısı azalmaktadır.

Bu yorumu destekleyen bir diğer bulgu, iş sağlığı okuryazarlığı ile iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısı arasında belirlenen yüksek düzeydeki ilişkidir ($r = .737$). Bu sonuç, sağlık ve güvenlik alanındaki bilgi birikiminin öz-yeterlik algısının önemli kaynaklarından biri olduğunu göstermektedir. Bandura'ya göre öz-yeterlik inançları yalnızca bireysel özelliklerden değil, bilgi, deneyim ve çevresel kaynaklardan da beslenmektedir. Nitekim sağlık ve güvenlik bilgilerini etkili biçimde kullanabilen bireylerin güvenli davranışlar sergileme konusunda daha fazla güven geliştirdikleri belirtilmektedir (Fan vd., 2023; Zhao ve Huang, 2025). Bu nedenle iş sağlığı okuryazarlığı ile öz-yeterlik algısı arasındaki güçlü ilişki kuramsal açıdan beklenen bir sonuçtur.

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu, iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının iş sağlığı okuryazarlığı ile iş tatmini arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık rolü üstlenmemesidir. PROCESS analizi sonucunda elde edilen bootstrap güven aralığının sıfırı içermesi, dolaylı etkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir. Bu sonuç, iş sağlığı okuryazarlığının iş tatmini üzerindeki etkisinin öz-yeterlik algısı üzerinden değil, doğrudan gerçekleştiğini düşündürmektedir. Benzer biçimde bazı araştırmalar, sağlıkla ilgili bilgi ve farkındalığın çalışanların iş doyumunu öz-yeterlikten bağımsız olarak etkileyebildiğini göstermektedir (Sequeira vd., 2022; Huang ve Zhao, 2025). Bu durum, öğretmenlerin iş tatminini artıran temel unsurun güvenlik konusunda kendilerini yeterli hissetmelerinden çok, güvenlikle ilgili bilgiye erişebilmeleri ve bu bilgiyi kullanabilmeleri olabileceğine işaret etmektedir.

Öz-yeterliğin aracılık göstermemesi birkaç nedenle açıklanabilir. İlk olarak, iş sağlığı okuryazarlığı ve öz-yeterlik algısı arasındaki yüksek ilişki, öz-yeterliğin açıklayıcı gücünü azaltmış olabilir. İkinci olarak, öz-yeterlik algısı daha çok bireyin güvenlik davranışlarını gerçekleştirme konusundaki inancını yansıtırken, iş sağlığı okuryazarlığı doğrudan bilgi, farkındalık ve problem çözme kapasitesini kapsamaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin iş tatminini açıklamada bilgi temelli değişkenlerin daha baskın rol oynadığı düşünülebilir. Ayrıca araştırmanın kesitsel yapısı nedeniyle zaman içerisinde ortaya çıkabilecek dolaylı etkilerin belirlenememiş olması da mümkündür (Yu vd., 2025).

Bulgular okul güvenliği ve öğretmen refahı açısından değerlendirildiğinde, iş sağlığı okuryazarlığının öğretmenlerin mesleki iyi oluşunu destekleyen önemli bir kaynak olduğu görülmektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalar, güvenlik kültürü ile çalışan refahı arasındaki ilişkinin giderek güçlendiğini ortaya koymaktadır (Obasi ve Benson, 2025; Rohwer vd., 2022; Yu vd., 2022). Bu araştırma da söz konusu literatüre eğitim kurumları bağlamında katkı sağlamaktadır. Özellikle öğretmenlerin güvenlik konusundaki bilgi düzeylerinin artırılması, yalnızca güvenli davranışların geliştirilmesine değil, aynı zamanda iş tatminlerinin yükseltilmesine de katkı sağlayabilir.

Sonuç olarak araştırma bulguları, öğretmenlerin iş tatminini açıklamada en güçlü değişkenin iş sağlığı okuryazarlığı olduğunu göstermektedir. İş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısı iş tatmini ile ilişkili olmakla birlikte, iş sağlığı okuryazarlığı kontrol edildiğinde bağımsız etkisini kaybetmektedir. Bu nedenle eğitim kurumlarında yürütülecek müdahalelerin yalnızca öz-yeterlik algısını geliştirmeye değil, öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği alanındaki bilgi, farkındalık ve uygulama becerilerini güçlendirmeye odaklanması daha etkili sonuçlar sağlayabilir. Böyle bir yaklaşım hem okul güvenliği kültürünün gelişmesine hem de öğretmenlerin mesleki iyi oluşlarının desteklenmesine katkıda bulunacaktır.

5. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada öğretmenlerin iş sağlığı okuryazarlığı, iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısı ile iş tatmini arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular, öğretmenlerin iş tatmini, iş sağlığı okuryazarlığı ve iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algılarının genel olarak yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir.

Araştırma sonuçları, iş tatmini ile iş sağlığı okuryazarlığı ve iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısı arasında pozitif ilişkiler bulunduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca iş sağlığı okuryazarlığının öğretmenlerin iş tatminini açıklayan en güçlü değişken olduğu belirlenmiştir. İş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısı iş tatmini ile ilişkili olmakla birlikte, iş sağlığı okuryazarlığı modele dahil edildiğinde bağımsız etkisini koruyamamıştır.

Aracılık analizi sonuçları, iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısının iş sağlığı okuryazarlığı ile iş tatmini arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık rolü üstlenmediğini göstermiştir. Buna göre iş sağlığı okuryazarlığının iş

tatmini üzerindeki etkisi doğrudan gerçekleşmektedir.

Genel olarak araştırma, öğretmenlerin iş tatmininin artırılmasında iş sağlığı okuryazarlığının önemli bir role sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle eğitim kurumlarında güvenlik kültürünü geliştirmeye yönelik uygulamalarda öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği alanındaki bilgi, farkındalık ve uygulama becerilerinin güçlendirilmesine öncelik verilmesi önerilmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma bazı sınırlılıklar çerçevesinde değerlendirilmelidir. İlk olarak araştırma, Diyarbakır ilinde görev yapan öğretmenlerden elde edilen verilerle yürütülmüştür. Bu nedenle bulguların farklı illerde görev yapan öğretmenlere genellenmesinde dikkatli olunmalıdır. İkinci olarak veriler öz-bildirim ölçekleri aracılığıyla toplanmıştır. Katılımcıların algılarına dayalı olarak elde edilen veriler sosyal beğenirlik eğiliminden etkilenmiş olabilir. Üçüncü olarak araştırma kesitsel araştırma deseni ile yürütülmüştür. Bu nedenle değişkenler arasındaki ilişkiler ortaya konulmuş olmakla birlikte nedensel çıkarımlarda bulunmak mümkün değildir. Son olarak araştırmada yalnızca iş sağlığı okuryazarlığı, iş sağlığı ve güvenliği öz-yeterlik algısı ve iş tatmini değişkenleri incelenmiştir. Öğretmenlerin iş tatminini etkileyebilecek örgütsel destek, güvenlik iklimi, tükenmişlik ve psikolojik iyi oluş gibi diğer değişkenler araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- ❖ Öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği konusundaki bilgi düzeylerini artırmaya yönelik hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.
- ❖ Okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına ilişkin bilgilendirme, farkındalık ve uygulama çalışmaları sistematik olarak sürdürülmelidir.
- ❖ Öğretmenlerin iş sağlığı okuryazarlığını geliştirecek dijital eğitim materyalleri, rehberler ve çevrimiçi öğrenme kaynakları hazırlanmalıdır.
- ❖ Okul yöneticileri, öğretmenlerin güvenli çalışma ortamlarına ilişkin ihtiyaçlarını belirleyerek güvenlik kültürünü destekleyen uygulamalara öncelik vermelidir.
- ❖ Gelecek araştırmalarda farklı illerde ve farklı okul türlerinde görev yapan öğretmenlerle benzer çalışmalar yürütülerek bulguların genellenebilirliği test edilmelidir.
- ❖ İş sağlığı okuryazarlığı ile iş tatmini arasındaki ilişkide örgütsel destek, güvenlik iklimi, tükenmişlik ve psikolojik iyi oluş gibi değişkenlerin aracı veya düzenleyici rolleri incelenebilir.
- ❖ Kesitsel araştırmaların yanı sıra boylamsal ve deneysel çalışmalar gerçekleştirilerek iş sağlığı okuryazarlığının öğretmenlerin mesleki tutumları üzerindeki uzun dönemli etkileri değerlendirilebilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı (Author Contributions)

Bu çalışma iki yazarın ortak katkılarıyla hazırlanmıştır. Birinci yazar araştırmanın tasarımı, veri toplama, veri analizi ve makalenin ilk taslağının hazırlanması süreçlerini yürütmüştür. İkinci yazar araştırmanın kuramsal çerçevesinin geliştirilmesi, yöntem ve bulguların değerlendirilmesi, metnin bilimsel açıdan gözden geçirilmesi ve son hâlinin düzenlenmesine katkı sağlamıştır. Yazarlar çalışmanın son hâlini okuyarak onaylamıştır.

Çıkar Çatışması (Conflict of Interest)

Bu araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul Onayı (Ethics Approval)

Bu araştırma, Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Tarih: 21.04.2025, Karar No: 27/02, Etik Kurul No: 2025-151). Araştırma sürecinde etik ilkelere uygun hareket edilmiştir.

Finansal Destek (Funding)

Bu çalışma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Kaynakça

- Baycan, F. A. (1985). *An analysis of the several aspects of job satisfaction between different occupational groups* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Chávez-Ventura, G. (2025). Explanatory model of job satisfaction in teachers during the COVID-19 pandemic. *SAGE Open*, 15(4). <https://doi.org/10.1177/21582440251369263>
- Clissold, G. C., Buttigieg, D. M., ve De Cieri, H. (2012). A psychological approach to occupational safety. *Asia Pacific Journal of Human Resources*, 50(1), 92–109. <https://doi.org/10.1111/j.1744-7941.2011.00002.x>
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). New York, NY: John Wiley ve Sons.
- Diyarbakır İl Millî Eğitim Müdürlüğü. (2025). *2025 yılı eğitim istatistikleri*. Diyarbakır.
- Ehmann, A. T., Ög, E., Rieger, M. A., ve Siegel, A. (2021). Work-related health literacy: A scoping review to clarify the concept. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(19), 9945. <https://doi.org/10.3390/ijerph18199945>
- Fan, S., Yu, Z., Zheng, X., ve Gao, C. (2023). Relationship between psychological adaptability and work engagement of college teachers within smart teaching environments: The mediating role of digital information literacy self-efficacy. *Frontiers in Psychology*, 14, 1057158. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1057158>
- George, D., ve Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference* (10th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Han, Y., ve Wang, Y. (2021). Investigating the correlation among Chinese EFL teachers' self-efficacy, work engagement, and reflection. *Frontiers in Psychology*, 12, 763234. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.763234>
- Heng, Q., ve Chu, L. (2023). Self-efficacy, reflection, and resilience as predictors of work engagement among English teachers. *Frontiers in Psychology*, 14, 1160681. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1160681>
- Huang, L., ve Zhao, Y. (2025). The impact of AI literacy on work-life balance and job satisfaction among university faculty: A self-determination theory perspective. *Frontiers in Psychology*, 16, 1669247. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1669247>
- Humaira, A., ve Mahmood, S. (2023). Impact of perceived leadership style on job satisfaction and self-efficacy among school teachers. *Middle East Research Journal of Humanities and Social Sciences*, 3(3), 32–41. <https://doi.org/10.36348/merjhss.2023.v03i03.002>
- Karasar, N. (2023). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler* (38. bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Khan, F., Preeti, ve Gupta, V. (2024). Examining the relationships between instructional leadership, teacher self-efficacy and job satisfaction: A study of primary schools in India. *Journal of Educational Administration*, 62(2), 223–238. <https://doi.org/10.1108/JEA-09-2022-0145>
- Lago, C., Newcomer, D., ve Fico, A. E. (2021). The development of an interdisciplinary and integrated model of occupational safety. *Social Marketing Quarterly*, 27(3), 249–262. <https://doi.org/10.1177/15245004211037933>
- Lai, Q. (2025). The effect of instructional leadership on job satisfaction and burnout in English lecturers: The mediating role of self-efficacy. *SAGE Open*, 15(4). <https://doi.org/10.1177/21582440251400980>
- Li, S. (2023). The effect of teacher self-efficacy, teacher resilience, and emotion regulation on teacher burnout: A mediation model. *Frontiers in Psychology*, 14, 1185079. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1185079>
- Liu, Y., Yi, S., ve Siwatu, K. O. (2023). Mediating roles of college teaching self-efficacy in job stress and job satisfaction among Chinese university teachers. *Frontiers in Education*, 7, 1073454. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.1073454>
- Maftei, A., Grigore, A.-N., ve Merlici, I.-A. (2023). How good do you think you are with computers? The link

- between teachers' perceived digital literacy, occupational efficacy, and psychological distress. *Social Psychology of Education*, 26(5), 1321–1339. <https://doi.org/10.1007/s11218-023-09796-w>
- Makeleni, S., Mutongoza, B. H., Linake, M. A., ve Ndu, O. G. (2023). Teacher self-efficacy and learner assessment: A perspective from literature on South African indigenous languages in the foundation phase. *Journal of Curriculum Studies Research*, 5(3), 44–64. <https://doi.org/10.46303/jcsr.2023.30>
- Ninković, S., ve Knežević-Florić, O. (2018). Validation of the Serbian version of the Teachers' Sense of Efficacy Scale (TSES). *Zbornik Instituta Za Pedagoska Istrazivanja*, 50(1), 72–92. <https://doi.org/10.2298/ZIPI1801072N>
- Obasi, I. C., ve Benson, C. (2025). The impact of digitalization and information and communication technology on the nature and organization of work and the emerging challenges for occupational safety and health. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 22(3), 362. <https://doi.org/10.3390/ijerph22030362>
- Ooi, P. B., Jaafar, W. M. W., ve Crosling, G. (2021). Malaysian school counselor's self-efficacy: The key roles of supervisor support for training, mastery experience, and access to training. *Frontiers in Psychology*, 12, 749225. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.749225>
- Redín, C. I., ve Erro-Garcés, A. (2020). Stress in teaching professionals across Europe. *International Journal of Educational Research*, 103, 101623. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101623>
- Rohwer, E., Flöther, J.-C., Harth, V., ve Mache, S. (2022). Overcoming the “dark side” of technology—A scoping review on preventing and coping with work-related technostress. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(6), 3625. <https://doi.org/10.3390/ijerph19063625>
- Salanova, M., Bakker, A. B., ve Llorens, S. (2006). Flow at work: Evidence for an upward spiral of personal and organizational resources. *Journal of Happiness Studies*, 7(1), 1–22. <https://doi.org/10.1007/s10902-005-8854-8>
- Sequeira, C., Sampaio, F., Pinho, L. G. de, Araújo, O., Lluch, M., ve Sousa, L. R. D. S. D. (2022). *Mental health literacy: How to obtain and maintain positive mental health*. <https://doi.org/10.3389/978-2-8325-0599-1>
- Suthakorn, W., Songkham, W., Tantranont, K., Srisuphan, W., Sakarinkhul, P., & Dhatsuwan, J. (2020). Scale development and validation to measure occupational health literacy among Thai informal workers. *Safety and Health at Work*, 11(4), 526–532. <https://doi.org/10.1016/j.shaw.2020.10.005>
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Taşdemir, C., ve Gür, B. (2021). Sınıf öğretmenlerinin iş sağlığı ve güvenliği öz yeterliği (İğdır ili örneği). *International Journal of Advances in Engineering and Pure Sciences*, 33(3), 467–477. <https://doi.org/10.7240/jeps.888007>
- Thomas, L., Tuytens, M., Devos, G., Kelchtermans, G., ve Vanderlinde, R. (2018). Transformational school leadership as a key factor for teachers' job attitudes during their first year in the profession. *Educational Management Administration ve Leadership*, 48(1), 106–132. <https://doi.org/10.1177/1741143218781064>
- Uskun, E., Güblü, A., Evcil, G., Kalaycı, M., Kartal, M., Önal, A., ve Kişioğlu, A. N. (2022). *İş Sağlığı Okuryazarlığı Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması*.
- Xiao, Y., ve Li, Z. (2025). The relationship between self-efficacy and job satisfaction: A meta-analysis from the perspective of teacher mental health. *Healthcare*, 13(14), 1715. <https://doi.org/10.3390/healthcare13141715>
- Yang, X., Qureshi, A. H., Quynh, N. N., Kumar, T., ve Wisetsri, W. (2022). Teachers' value consonance and employee-based brand equity: The mediating role of belongingness and self-efficacy. *Frontiers in Psychology*, 13, 900972. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.900972>
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yu, F., Mirza, F., Chaudhary, N. I., Arshad, R., ve Wu, Y. (2022). Impact of perceived skillset and organizational

traits on digital wellbeing of teachers: Mediating role of resilience. *Frontiers in Psychology*, 13, 923386. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.923386>

Yu, H., X, G., ve Yu, Z. (2025). The influence mechanism of job satisfaction among Chinese rural teachers: A conservation of resources perspective. *Frontiers in Psychology*, 16, 1629885. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1629885>

Zhang, L. J., Fathi, J., ve Mohammaddockht, F. (2023). Predicting teaching enjoyment from teachers' perceived school climate, self-efficacy, and psychological wellbeing at work: EFL teachers. *Perceptual and Motor Skills*, 130(5), 2269–2299. <https://doi.org/10.1177/00315125231182269>

Zhao, Y., ve Huang, L. (2025). Promoting teaching innovation among university teachers through AI literacy from the perspective of planned behavior: The moderating effects of three perceived supports. *Frontiers in Psychology*, 16, 1699174. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1699174>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Occupational health and safety is recognised as a management philosophy aimed at protecting employees' physical, mental and social well-being, and is now considered to be of strategic importance across all sectors of work. Whilst the occupational health and safety approach has traditionally focused on the prevention of workplace accidents and occupational diseases, it is now addressed within a broader framework encompassing employee wellbeing, a safety culture and sustainable working environments. Although educational institutions are often regarded as low-risk working environments, teachers may face various risks such as heavy workloads, time pressures, psychosocial stress factors, school accidents and emergencies. For this reason, teachers' levels of knowledge and perceptions of safety regarding occupational health and safety are important from both an individual and an organisational perspective.

Occupational health literacy refers to an individual's ability to access, understand, evaluate and apply information relating to occupational health and safety. It is noted that individuals with high levels of occupational health literacy are better able to identify safety risks, adopt safer behaviours and participate more effectively in safety practices. Perceived self-efficacy in occupational health and safety, on the other hand, refers to an individual's belief in their ability to apply safety rules, manage risks and cope with potential hazards. Bandura's Social Cognitive Theory posits that there is a strong relationship between the level of knowledge and the perception of self-efficacy, and that beliefs in self-efficacy influence individuals' attitudes and behaviours in the workplace.

Whilst there are studies in the literature examining the relationships between occupational health literacy, self-efficacy and job satisfaction, research that considers these variables together within a sample of teachers is limited. This study examined the effects of teachers' levels of occupational health literacy and their perceptions of occupational health and safety self-efficacy on job satisfaction, and also tested the mediating role of self-efficacy perception.

Method

The research was conducted using the correlational survey model, one of the quantitative research methods. The population of the study consisted of teachers working in state educational institutions affiliated with the Ministry of National Education in the province of Diyarbakır during the 2025–2026 academic year. The sample size, determined in accordance with Cochran's (1977) sample calculation formula, was taken into account, and the study was conducted with the participation of 388 teachers. Simple random sampling was used in the study.

Data were collected using the Personal Information Form, the Occupational Health Literacy Scale, the Occupational Health and Safety Self-Efficacy Scale and the Minnesota Job Satisfaction Scale. As a result of the reliability analyses of the scales used in the study, the Cronbach's alpha coefficients were calculated as .834 for the Job Satisfaction Scale, .897 for the Occupational Health Literacy Scale and .968 for the Occupational Health and Safety Self-Efficacy Scale. These values indicate that the scales possess adequate and high levels of reliability within the current sample.

Descriptive statistics, Pearson's product-moment correlation analysis, simple linear regression, multiple linear regression and Hayes' (2022) PROCESS Macro Model 4 mediation analysis were used in the analysis of

the data. The mediation analyses were based on 5,000 bootstrap samples and a 95% confidence interval. The assumption of normality was assessed by examining skewness and kurtosis values, and it was determined that the data were suitable for parametric analyses.

Findings

The research findings indicated that teachers' levels of job satisfaction ($\bar{X}=3.89$), occupational health literacy ($\bar{X}=3.98$) and perceived self-efficacy regarding occupational health and safety ($\bar{X}=3.89$) were high.

According to the results of the correlation analysis, a moderate, positive and significant relationship was found between job satisfaction and occupational health literacy ($r = .515, p < .01$). A positive and significant relationship was also identified between job satisfaction and the perception of self-efficacy in occupational health and safety ($r = .360, p < .01$). Furthermore, a strong positive relationship was observed between occupational health literacy and the perception of self-efficacy regarding occupational health and safety ($r = .737, p < .01$). These findings indicate that as teachers' levels of knowledge regarding occupational health and safety increase, both their perceptions of self-efficacy and their job satisfaction rise.

According to the results of the simple linear regression analysis, occupational health literacy is a significant and positive predictor of job satisfaction ($\beta = .515, p < .001$). Occupational health literacy alone explains 26.5 per cent of the variance in job satisfaction ($R^2 = .265$). A significant effect of the perception of self-efficacy regarding occupational health and safety on job satisfaction was also found ($\beta = .360, p < .001$), explaining 13 per cent of the variance in job satisfaction ($R^2 = .130$).

In the multiple regression analysis, when both variables were included in the model together, it was found that only occupational health literacy continued to have a significant effect on job satisfaction ($\beta=.547, p<.001$). By contrast, the effect of perceived occupational health and safety self-efficacy was not found to be significant ($\beta=-.043, p=.509$). This result indicates that occupational health literacy is a stronger predictor of job satisfaction.

The mediation analysis conducted using the Hayes PROCESS Macro Model 4 revealed that occupational health literacy significantly predicted the perception of occupational health and safety self-efficacy ($B=1.252, p<.001$). However, the effect of the perception of self-efficacy on job satisfaction was not found to be significant ($B=-0.030, p=.509$). It was observed that the confidence interval for the indirect effect, calculated using the bootstrap method, included zero (BootLLCI = -0.124; BootULCI = 0.053). Consequently, it was concluded that the perception of occupational health and safety self-efficacy does not play a significant mediating role in the relationship between occupational health literacy and job satisfaction.

Conclusions and Recommendations

The research findings revealed that occupational health literacy is the strongest predictor of teachers' job satisfaction. Whilst the perception of occupational health and safety self-efficacy is associated with job satisfaction, it loses its independent effect when occupational health literacy is controlled for. Furthermore, it was determined that the perception of self-efficacy does not play a mediating role in the relationship between occupational health literacy and job satisfaction.

These findings indicate that teachers' ability to access information on safety, evaluate that information and apply safety practices is of critical importance in enhancing their job satisfaction. It is therefore recommended that occupational health and safety training be expanded within educational institutions, that practices be developed to enhance teachers' levels of occupational health literacy, and that policies supporting a culture of school safety be strengthened. Furthermore, it is recommended that future research conduct similar studies with teachers working in different regions, utilise longitudinal research designs, and incorporate variables such as organisational support, safety climate, burnout and psychological well-being into the model.